

عنوان درس: راه‌ها در کشور ما چه اهمیتی دارند؟

هدف کلی: آشنایی با راه‌های کشور

هدف‌های جزئی:

- ۱- آشنایی با اهمیت راه‌ها
- ۲- آشنایی با انواع راه‌ها
- ۳- آگاهی از راه‌های نواحی کوهپایه‌ای
- ۴- آشنایی با علل گسترش راه‌های هوایی در ناحیه‌ی بیابانی و نیمه‌بیابانی
- ۵- آشنایی با مشکلات راه‌سازی در ناحیه‌ی کوهستانی
- ۶- آشنایی با نام کشورهای همسایه‌ی مرتبط با راه‌های ناحیه‌ی کوهستانی ایران
- ۷- آگاهی از چگونگی ارتباط ایران با کشورهای همسایه‌ی شمالی از طریق دریای خزر (مازندران)

۸- آشنایی با مسیر راه‌آهن سراسری در ناحیه‌ی معتدل خزری

هدف‌های رفتاری: دانش‌آموزان پس از پایان درس قادر خواهند بود:

- ۱- اهمیت راه‌ها را بیان کنند.
- ۲- انواع راه‌ها را نام ببرند.
- ۳- علت متمرکز بودن راه‌ها در ناحیه‌ی کوهپایه‌ای را بیان کنند.
- ۴- علل گسترش راه‌های هوایی در ناحیه‌ی بیابانی و نیمه‌بیابانی را توضیح دهند.

۵- مشکلات راه‌سازی در ناحیه‌ی کوهستانی را شرح دهند.

۶- کشورهای همسایه‌ای را که ارتباط بازرگانی و اقتصادی ایران با آن‌ها

موجب توسعه‌ی راه‌های ناحیه‌ی کوهستانی شده است، نام ببرند.

۷- بنادر مهم کناره‌ی دریای خزر (مازندران) را از نظر ارتباط با کشورهای

همسایه‌ی شمالی نام ببرند.

۸- شهرهای واقع در مسیر راه‌آهن سراسری در ناحیه‌ی خزری را نام ببرند.

۹- بندری را که راه‌آهن سراسری در ناحیه‌ی خزری به آن منتهی می‌شود،

روی نقشه نشان دهند.

وسایل موردنیاز: عکس، نقشه‌های کتاب، گچ و تخته، نقشه‌ی جهان‌نما یا کره‌ی جغرافیایی

و نقشه‌ی راه‌های ایران.

روش پیشنهادی ارائه‌ی درس: ابتدا از دانش‌آموزان سؤال کنید که علت ایجاد راه چیست.

دانش‌آموزان به مواردی مانند حمل و نقل مسافر و کالاهای کشاورزی و صنعتی بین روستاها و

شهرها اشاره می‌کنند. از دانش‌آموزان بخواهید که به نقشه‌ی کتاب توجه کنند و سؤال کنید: با توجه

به انواع راه‌های ناحیه‌ی بیابانی و نیمه‌بیابانی بگویید بیش‌تر راه‌ها در ناحیه‌ی بیابانی متمرکز شده‌اند یا

ناحیه‌ی نیمه‌بیابانی و کوهپایه‌ای؟ چرا؟ به نظر شما چرا در نواحی داخلی گسترش و توسعه‌ی راه‌ها

کم‌تر بوده است؟

راه‌های ناحیه‌ی بیابانی و نیمه‌بیابانی از جنوب به کجا ختم می‌شوند؟

با نتیجه‌گیری از گفته‌های دانش‌آموزان پاسخ سؤالات را توضیح دهید. از دانش‌آموزان

بخواهید به نقشه‌ی خط‌آهنی که آسیا و اروپا را به یکدیگر مربوط می‌کند توجه کنند، سپس به عبور

راه‌آهن از ایران اشاره کنید. سپس درباره‌ی توسعه‌ی خط‌آهن این ناحیه در سال‌های اخیر در دو

مسیر بافق - بندرعباس و مشهد - سرخس - تجن و اهمیت‌های آن‌ها مطالبی را ذکر کنید.

در ادامه از دانش‌آموزان بخواهید بگویند که ایجاد راه در یک ناحیه‌ی کوهستانی با چه

مشکلاتی مواجه است و بعد با جمع‌بندی دلایلی که دانش‌آموزان بیان می‌کنند، درباره‌ی مشکلات

راه‌سازی در ناحیه‌ی کوهستانی، نیاز به احداث پل، حفر تونل، پیچ و خم‌های مسیرها و هزینه‌ی

بیش‌تری که باید برای تسطیح زمین‌ها مصرف شود، توضیح دهید. از دانش‌آموزان بخواهید که به

نقشه‌ی راه‌ها در کتاب توجه کنند و با استفاده از راهنمای نقشه، مسیرهای راه‌آهن و آزاد راه را در

ناحیه‌ی کوهستانی معین کنند. نقاط مرزی بازرگانی جلفا و بازرگان، ادامه‌ی مسیر راه‌آهن تا جلفا و

تا کشور ترکیه و ارتباط با کشورهای همسایه‌ی غرب و شمال غرب را با استفاده از نقشه توضیح

دهید.

در ادامه مجدداً از دانش‌آموزان بخواهید که به نقشه‌ی راه‌ها در کتاب توجه کنند و راه

ارتباطی اصلی را که از جلگه‌ی کناره‌ای و از غرب به شرق امتداد دارد و شهرهای این ناحیه را به هم متصل می‌کند، روی نقشه دنبال کنند و شهرهای این مسیر را نام ببرند. سپس از دانش‌آموزان سؤال کنید آیا ناحیه‌ی خزری امکان ارتباط با کشورهای دیگر جهان را دارد، چگونه؟ دانش‌آموزان با توجه به آموخته‌های خود در درس نوزدهم کشورهای اطراف دریای خزر (مازندران) را نام می‌برند و شما با استفاده از نقشه‌ی جهان نما ارتباط ایران را از طریق این دریا با کشورهای شمالی و از طریق رود ولگا - دن و دریای سیاه با اروپا را نشان دهید و اهمیت حمل و نقل و بازرگانی از این مسیر آبی را توضیح دهید و از دانش‌آموزان بخواهید بندرهای کناره‌ی دریای خزر (مازندران) را نام ببرند، سپس ارتباط نواحی داخلی ایران و تهران را با ناحیه‌ی معتدل خزری توضیح دهید. دانش‌آموزان روی نقشه، مسیر راه‌آهن سراسری را که وارد این ناحیه می‌شود، دنبال کنند و شهرهایی را که در مسیر راه‌آهن قرار دارند، نام ببرند. درباره‌ی کوهستان البرز که مانند دیواری در مقابل این ناحیه قرار گرفته، توضیح دهید و از دانش‌آموزان مسیری را که تهران را به ناحیه‌ی معتدل خزری مربوط می‌کند، سؤال کنید. سپس دانش‌آموزان فعالیت‌های درس را در کلاس پاسخ می‌دهند و پاسخ صحیح فعالیت‌ها را به کلاس ارائه کنید.

پاسخ صحیح فعالیت‌های کتاب:

۱ - جابه‌جایی مسافر و حمل و نقل کالاهای کشاورزی و صنعتی بین نقاط روستایی و شهری

۲ - الف - بندرعباس، بندر امام خمینی (ره) و خرمشهر

ب - بندرعباس

ج - جلفا و بازرگان

د - ترکیه

۳ - گرگان

نمونه پرسش‌های ارزش‌یابی:

۱- بیش‌تر راه‌های ناحیه‌ی بیابانی و نیمه‌بیابانی در کدام بخش آن متمرکز شده است؟

الف - نواحی کوهپایه‌ای ب - سواحل جنوبی

ج - نواحی مرکزی د - جنوب شرقی

۲- احداث خط‌آهن بافق - بندرعباس چه اهمیتی دارد؟ توضیح دهید.

۳- راه‌سازی در ناحیه‌ی کوهستانی با چه مشکلاتی روبه‌روست؟

۴- راه‌آهن سراسری در ناحیه‌ی معتدل خزری به کدام بندر مربوط می‌شود؟

الف - بندر نوشهر ○

ب - بندر ترکمن ○

ج - بندر انزلی ○

د - بندر آستارا ○

۵- چرا ناحیه‌ی معتدل خزری به خوبی می‌تواند با سایر کشورها ارتباط برقرار کند؟ توضیح دهید.

دانستنی‌های معلّم:

راه آهن مشهد - سرخس: خط آهن مشهد - سرخس - تجن یادآور عظمت ایران و اهمیت تاریخی جاده‌ی ابریشم است. اجرای این طرح عمرانی سبب شد تا بندر شانگهای در کشور چین در ساحل اقیانوس آرام به بندر لیسبن در کشور پرتغال در ساحل اقیانوس اطلس متصل شود. علاوه بر آن احداث این راه آهن ابریشم سبب می‌شود تا کشورهای تازه استقلال یافته‌ی آسیای مرکزی بتوانند صادرات و واردات کالاهای تجاری خود را از طریق آب‌های خلیج فارس ارزان‌تر و سریع‌تر به انجام برسانند.

توانایی فنی و همت و ایمان کارگران و مهندسان ایرانی موجب شد تا این محور که طول آن ۱۶۵ کیلومتر است، یک سال زودتر از موقع و با $\frac{1}{4}$ هزینه‌های پیشنهادی از طرف شرکت‌های خارجی به پایان برسد. راه آهن طلایی ابریشم ۳۰۰۰ کیلومتر کوتاه‌تر از راه آهن سیبری به اروپاست و سالانه موجبات انتقال ۸ میلیون تن کالا و یک میلیون مسافر را فراهم می‌آورد.

راه آهن بافق - بندرعباس: راه آهن بافق - بندرعباس که از استان‌های یزد، کرمان و هرمزگان می‌گذرد، از عظیم‌ترین طرح‌های اجرایی در زمینه‌ی راه‌های ارتباطی به شمار می‌آید. در طول این محور ۲۲۷۰ دهنه پل به طول ۲۶ کیلومتر و حدود ۱۷ کیلومتر تونل ساخته شده که طولانی‌ترین آن بیش از ۳ کیلومتر است. راه آهن بافق - بندرعباس از نوع دو خطه و مدرن است و انواع قطارهای مسافری و باری می‌توانند با سرعت ۷۰ تا ۱۶۰ کیلومتر در ساعت از روی آن عبور کنند. این راه در پیشرفت اقتصادی و اجتماعی جمهوری اسلامی ایران تأثیر به‌سزایی دارد و کشورهای آسیای میانه را از طریق شبکه‌ی راه آهن به خلیج فارس متصل می‌کند.

آزاد راه: عبارت است از راهی که خطوط رفت و برگشت آن از یکدیگر جداست و هیچ‌گونه تقاطع هم‌سطح ندارد و معمولاً در خارج از شهرها احداث می‌شود و معادل کلمه‌ی Autoban، Freeway و Motorway می‌باشد.

بزرگراه: عبارت است از راهی که خطوط رفت و برگشت آن از یکدیگر جداست و داخل شهرها ساخته می‌شود و گاهی دارای تقاطع‌های هم‌سطح و میادین نیز خواهد بود.

منابع

- ۱- دکتر دره میرحیدر. جغرافیای سیاسی خاور میانه و شمال افریقا، دفتر مطالعات بین‌المللی و سیاسی وزارت امور خارجه، ۱۳۷۰.
- ۲- جعفری، عباس. فرهنگ گیتاشناسی (اصطلاحات جغرافیایی) مؤسسه‌ی گیتاشناسی، ۱۳۶۲.
- ۳- شایان، دکتر سیاوش. فرهنگ اصطلاحات جغرافیایی طبیعی، انتشارات مدرسه، ۱۳۸۴.
- ۴- حافظ‌نیا، دکتر محمدرضا. خلیج فارس و نقش استراتژیک تنگه‌ی هرمز، انتشارات سمت، ۱۳۷۱.
- ۵- اکارت اهلوز. ترجمه‌ی دکتر محمدتقی رهنمایی، ایران، مبانی یک کشورشناسی جغرافیایی، مؤسسه‌ی کارتوگرافی سحاب، ۱۳۶۵.
- ۶- رهنمایی، دکتر محمدتقی. توان‌های محیطی ایران، زمینه‌های جغرافیایی طرح جامع سرزمین، انتشارات وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۷۰.
- ۷- جغرافیای استان‌ها، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۶.
- ۸- بدیعی، دکتر ربیع. جغرافیای مفصل ایران، جلد ۱ و ۲، انتشارات اقبال، ۱۳۶۲.
- ۹- کردوانی، دکتر پرویز. مناطق خشک، جلد ۱ و ۲، دانشگاه تهران، ۱۳۶۹.
- ۱۰- کردوانی، دکتر پرویز. منابع آب، جلد ۱ و ۲، دانشگاه تهران، ۱۳۷۰.
- ۱۱- بهمن آزاد، مرتضی. پنبه، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۵.
- ۱۲- شایان، دکتر سیاوش. داستان شیرین شکر، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۴.
- ۱۳- شایان، دکتر سیاوش. چای، انتشارات مدرسه، چاپ ۱۳۷۳.
- ۱۴- بهمن آزاد، مرتضی. برنج، انتشارات مدرسه، چاپ ۱۳۷۴.

